Döredijilik adamy nähili bolmaly?

Category: Kitapcy,Publisistika,Romanlar,Sözler
написано kitapcy | 26 января, 2025
Döredijilik adamy nähili bolmaly? DÖREDIJILIK ADAMY NÄHILI BOLMALY?

“Lenin”, “Troskiý” ýaly awtobiografiki eserleriñ awtory iñlis taryhçysy Robert Jon Serwis «Stalin kitabynda şeýle ýazýar: «Arhitektura, dil bilimi, genetika, halkara gatnaşyklary boýunça gyzyklanmak Staliniñ intellektual artykmaçlyklaryndandy. Aýratynam taryh kitaplaryny söýüp okaýardy. Gadymy Russiýa, Mesopotamiýa, klassyky Rim we Wizantiýa hakdaky näme ýazylsa tapyp okardy. Fizikler, biologlar bilen pikir alşardy. Baýraga mynasyp bolan romanlary öwrenerdi, klassyky saz konsertlerine her gün tomaşa ederdi, opera-balet teatryna giderdi. Täze düşürilen çeper filmlere tomaşa ederdi».

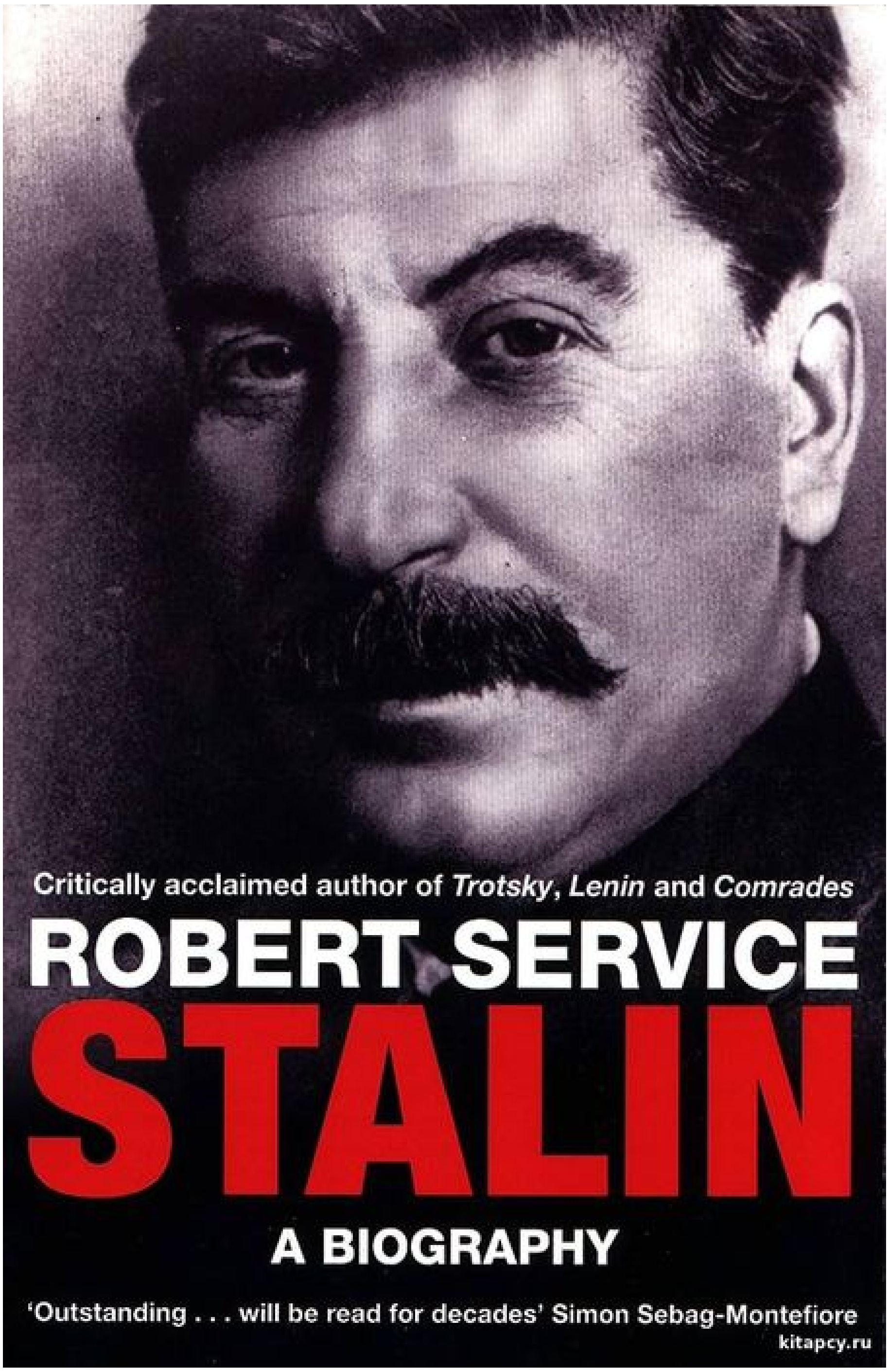

Sözümiñ başyny ýokarky sitata bilen başlamagymyñ sebäbi bar:

Şu günüñ dünýäsinde kimlik (идентичность) iñ jadylaýjy we iñ gyzykly zatlaryñ biri. Hemme ugurda eşidilýän, her ýazgyda diýen ýaly gözümize ilýän we indi sosial ylymlardaky dissiplinalaryñ temasyna öwrülen kimlik düşünjesi özi hakda zat bilýändiris öýtdürip, bizi añsat ýalñyşdyrýar!

Kimlik ýeke ülñüli bolmaýar, hemme zatdan ötri onuñ tapawutlylyklary kän. Iñ esasy zadam, kişilik (личность) bilen kimligi biri-birine garmajak bolmaly. Adamyñ kişiligi köptaraplaýyn kimlikden emele gelýär. Ýagny:

Adam öldürip ýören ganhor ussat şahyr, aýal-gyz zorlap ýören

azgyn gowy ýazyjy bolup biler…
Näme diýjek bolýanymy mysallar arkaly beýan edeýin:

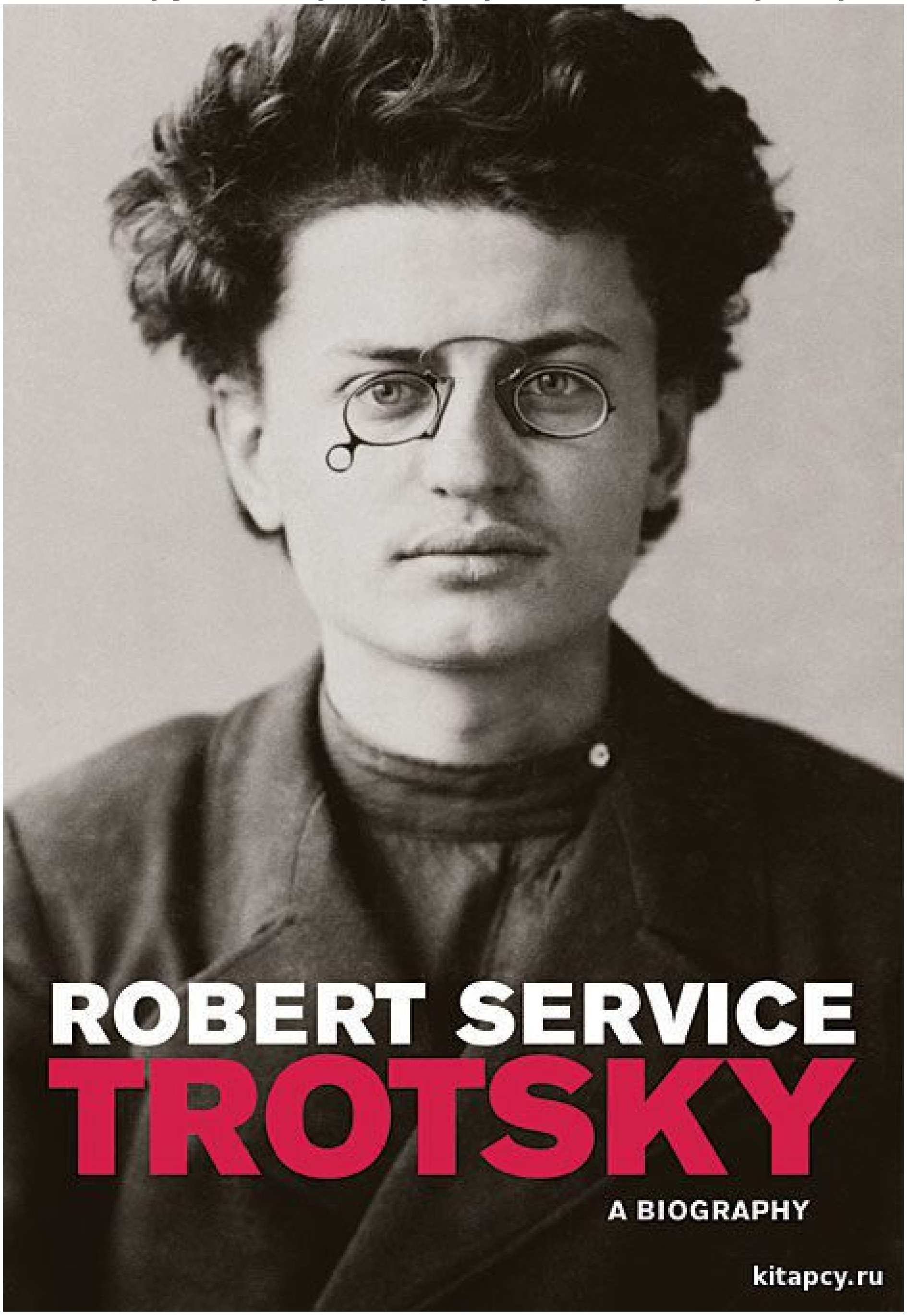

* * *

Ekzistensialistik pelsepäniň görnükli wekillerinden nemes filosofy Martin Haýdegger iň ýakyn adamlaryny rektorlyk üçin Gitlere satdy. Eýse Haýdeggeriň pelsepe dünýäsindäki bitiren işleriniň üstünden atanak çekip bilerismi?
Aýalyny bogup öldüren filosof Lui Altýusseriň garaýyşlaryny ýok saýyp bolarmy?
Filosof Artur Şopengauer aýal-gyzlaryň ganym duşmany eken, ol «düýpli sungat eserini goýup giden ýeke aýal ýokdur!»

diýipdir.
Pelsepe dünýäsine kişilik penjiresinden seretseñiz, çolpyñyza ýeke kişi ilmese gerek.
Ýazyjy-şahyrlaryñ durmuşy şolaryñkydan gowumy?
Erbet kişiligine seretjek bolsag-a, Dostoýewskiniñ ýeke romanynam okamaly däl.
Ýaşlygynda bir it bilen jynsy gatnaşykda bolan, bir aýalyñ öýüne gizlinlik bilen girip, öý eýesiniñ sagrysyndan bir bölek kesip iýen Isseý Sagawanyñ ýigrimi kitabyny ýakalyñmy?
Jorasy Paulina bilen bile öz ejesini neýlon joraba dolap, kerpiç bilen ura-ura öldüren Enn Hulmyñ (Perri) eserlerini näme etmeli?
Halk gahrymany Uilýam Telliñ oglunyñ kellesinde alma goýup atan pursatyny janlandyrmak islän ýazyjy (beat edebi akymynyñ öñbaşçysy) Uilýam S.Berrouz öz aýaly Žoannanyñ kellesinden atyp öldürdi. Eýse bu süpük neşekeşiñ eserlerini okamalyñmy?

* * *
Näme etmeli, ahlak ölçegimize gabat gelmeýänleri aforoz edeliñmi?
Hany, biraz ýumşagrak mysallardan bereliñ:
Wiktor Gýugo jelephanalaryñ hemişelik müşderisidi. (Ony soñky ýoluna ugratmak üçin Parižiñ jelepleri-de çagyryldy. Olar ýazyja hormat goýýandyklaryny bildirmek üçin uýat ýerleriniñ üstüne gara ýaglyk dakyp geldiler!).
Makiawelli, Grem Grin, Jorj Simenon ýaly nijemeleri

jelephanalardan çykanokdy.
Söýgi romanlarynyň awtory Aleksandr Dýuma aýalyny ýakyn dosty, ýazyjy Rože de Bowuar bilen bir ýassykda ýatyrkalar üstünden baranda, «menem arañyza alsañyzlañ!» diýip ýalbardy!
Şahyr Silwiýa Plat şahyr ýanýoldaşy Ted Hýuzyň şahyr jorasy Asýa Wewill bilen gezýänini bilip öz janyna kast etdi. Has soñra Asýa Wewilliň özem Ted Hýuzyň başga aýallar bilen gezýänini bilip, gyzy Şura bilen bile öz janyna kast etdi…

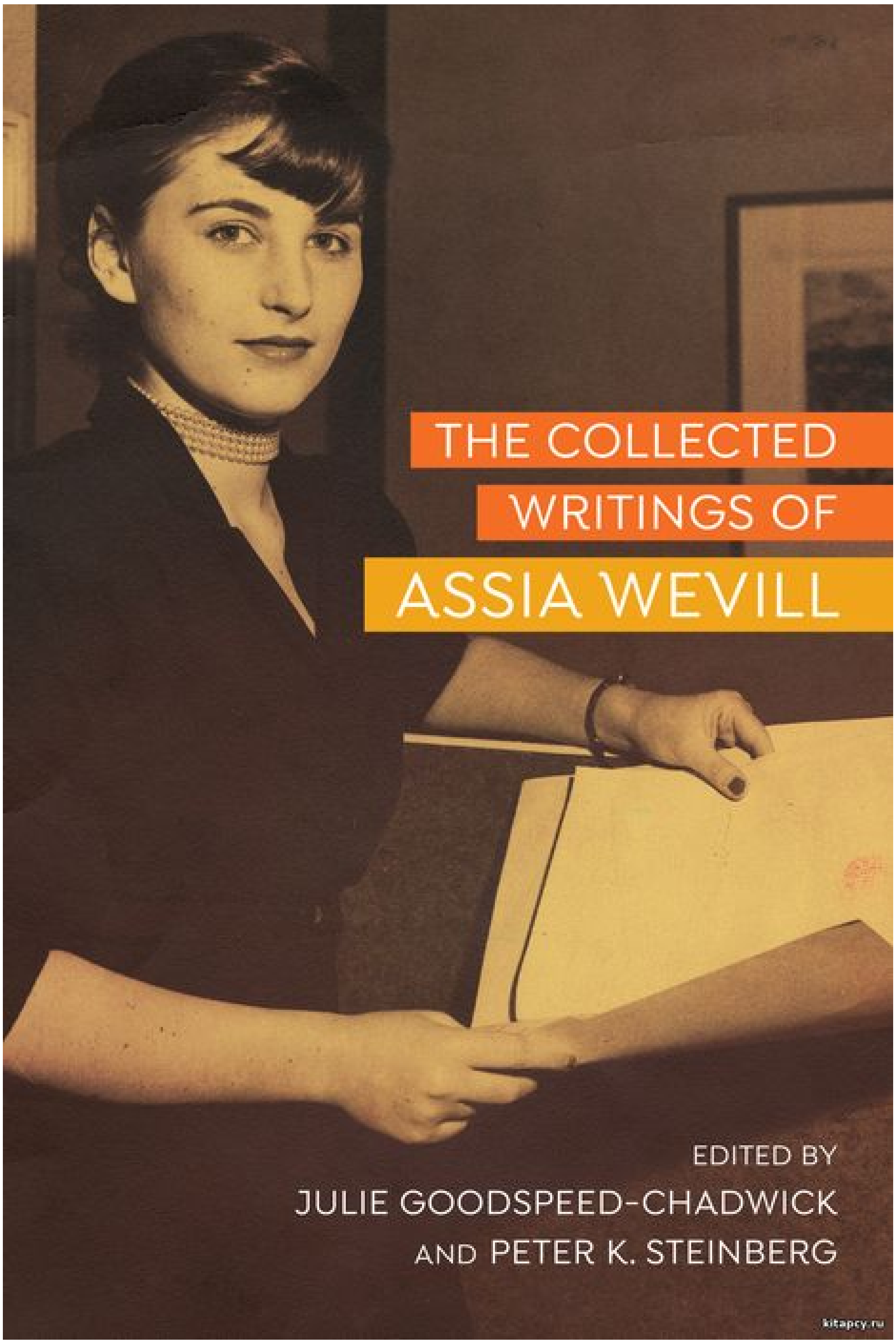

Bulary nämüçin ýazandygymy indi çak eden bolsañyz gerek:

Aktrisa Farah Zeýnep Abdyllanyň sungat işgäri Ýylmaz Güneýiň kişiligi hakda aýdan sözleri gopgun döretdi.
Ýylmaz Güneýiň kinomatografiýaçy-ýazyjy kimligi bilen kişiligini bulaşdyrmaly däl. Döredijilik adamsyna diňe halka hödürlän eseri boýunça baha bermeli. Galyberse-de bulam her kime görä birhili. Meselem: Taryk Akanyň pikiriçe Ýylmaz Güneý ajaýyp senarist-režissýor, emma aktýorlygy pes! Jedeli başlan Murathan Mungan üçin bolsa, onuň aktýorlygyna söz ýok, ol kino sungatynyň iň gowy ýöreýän erkegi…
Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 19.09.2023 ý. Publisistika